

Wstęp

Publikacja prezentuje głównie postępowanie dyscyplinarne, ale również odnosi się i nawiązuje do postępowań karnych funkcjonariuszy Policji, bowiem zarówno jedno, jak i drugie zalicza się do grupy represyjnych procedur, regulowanych przepisami prawa. Wyraźnie można zauważyć, iż jest to dyscyplinarna i karna odpowiedzialność policjantów, która w szczególności regulowana jest ustawą z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji, rozporządzeniem, kodeksem postępowania karnego i zasadami etyki zawodowej policjanta oraz innymi.

Celem publikacji jest przybliżenie wiedzy i teorii z zakresu problematyki postępowania dyscyplinarno-karnego w Policji w wymiarze podmiotowo-przedmiotowym, materialno-formalno-prawnym, proceduralnym i pragmatycznym, w związku z szeroko realizowanymi zadaniami w przedmiocie bezpieczeństwa, ochrony życia, zdrowia i mienia ludzi, a więc w przedmiocie funkcjonującej administracji publicznej, także w odniesieniu do pewnej praktyki i doświadczeń. Świadczą o tym wykonywane na co dzień czynności i podejmowane działania mające na celu rozpoznawanie, wykrywanie, ujawnianie przestępstw i wykroczeń, zapobieganie korupcji i innym patologiom nękającym Policję, a także eliminację „czarnych owiec” z jej szeregów.

Zgodnie z ustawą chodzi tu także o ważne czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe, w trakcie których funkcjonariusze korzystają z wielu uprawnień, takich jak legitymowanie, zatrzymywanie, przeszukiwanie, żądanie pomocy od instytucji państwowych, użycie środków przymusu bezpośredniego i szeregu innych. Podczas realizacji obowiązków służbowych w takich sytuacjach dochodzi czasem do nadużycia uprawnień i postępowania w sposób niemoralny przez funkcjonariuszy, co wywołuje dotkliwe i przykre doznania osób, wobec których te środki są stosowane. Nie należy też zapominać o tym, że społeczeństwo jest wyczulone na każde niezgodne z prawem zachowanie funkcjonariuszy. W trosce o przestrzeganie prawa przez Policję oraz jej

dobrze imię zachodzi konieczność dyscyplinowania, a w rażących przypadkach obowiązek wszczynania i prowadzenia postępowania dyscyplinarno-karnego wobec funkcjonariuszy łamiących prawo i nadużywających swoich uprawnień.

Oznacza to, iż z jednej strony każdy funkcjonariusz, który podjął służbę w Policji, jest zobowiązany do poddania się określonym rygorom, wynikającym z charakteru i specyfiki tej służby, z drugiej zaś strony, policjantowi wypełniającemu wzorowo obowiązki i przejawiającemu inicjatywę w służbie, podnoszącemu kwalifikacje zawodowe mogą być udzielane wyróżnienia.

Niniejsza publikacja jest próbą odpowiedzi na pytanie, czy Policja została prawidłowo wyposażona w środki i instrumenty prawne, pozwalające w sposób efektywny i skuteczny prowadzić postępowania dyscyplinarne w stosunku do osób zatrudnionych w całej formacji. Wysunięto więc hipotezę zakładającą, jaką odpowiedzialność: dyscyplinarną, karną czy materialną poniesie policjant w służbie za nieprzestrzeganie obowiązków lub naganne zachowanie, w zależności od rodzaju zasad, które naruszył swoim postępowaniem. W celu uzyskania odpowiedzi na to pytanie posłużono się kilkoma metodami: opisową, obserwacyjną, porównawczą, badania i analizy dokumentów, statystyczną, krytyczną oraz analizy przypadków.

Pierwsza z metod doprowadziła do pokazania całokształtu prowadzonych postępowań dyscyplinarno-karnych funkcjonariuszy, z uwzględnieniem realizowanych zadań, obowiązków i przysługujących im uprawnień w przedmiocie realizowanych postępowań. Celowe było zastosowanie metody obserwacyjnej, która pozwoliła dostrzec różnego rodzaju przemiany zachodzące w strukturach i organizacji tej służby, dotyczące stosowanych form, metod, środków i technik działania w toku prowadzonych spraw. Obserwacji poddano wiele kwestii i związanych z tym spraw, dokonując wielu spostrzeżeń, dążąc do ustalenia stanu faktycznego.

Nie ulega wątpliwości, że wartość tej metody okazała się ogromna, gdyż obserwacja przyczyniła się do zdiagnozowania istniejącego stanu rzeczy. Przyczyniła się także do zobrazowania struktur jednostek i organizacji poszczególnych komórek, zajmujących się prowadzeniem postępowań. Badaniu poddano funkcjonariuszy jednostek, komórek i ogniw organizacyjnych, zwracając szczególną uwagę na przygotowanie etycznie-zawodowe, profesjonalizm i właściwy dobór funkcjonariuszy prowadzących postępowania dyscyplinarne.

Metoda porównawcza sprowadzała się do porównania podejmowanych działań, realizowanych czynności, terminów, pojęć, twierdzeń i zjawisk.

Umożliwiła ona potwierdzenie częściowej lub całkowitej tożsamości danej jednostki, ogniwa lub organu, biorąc pod uwagę jako całość określoną formację.

Z metodą porównawczą wiązała się metoda analizy przypadków, która pozwoliła dojść do pogłębionej, wnikliwej i wielostronnej analizy funkcjonowania i działalności komórek, zastępując tym samym omawianie obszer-nych danych ilościowych. Przy pomocy tej metody przeprowadzono szczegółową analizę przypadków działalności sprawców przestępstw i wykroczeń, czynności podejmowanych w procesie ich wykrywania i zwalczania. Jednocześnie badano zjawiska, zdarzenia i procesy zachodzące w organach, w zależności od oddziaływania, zasięgu i skali strat oraz skutków, jakie wywołują, poddając je pozytywnej lub negatywnej ocenie.

Metoda analizy krytycznej pozwoliła dotrzeć do źródeł i przyczyn występowania negatywnych zjawisk, miała na celu zapobieżenie nieprawidłowościom i ich usunięcie oraz udzielenie pomocy poprzez wskazanie środków naprawczych i zaradczych.

W badaniach zwrócono uwagę na akty prawne w postaci ustaw, rozporządzeń, zarządzeń, stanowiących podstawę działalności Policji, co umożliwiła metoda badania dokumentów. Polegała ona na wnikliwej analizie aktów prawnych w celu ustalenia, czy obowiązujące przepisy pozwalają zapobiegać popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz realizować zadania funkcjonariuszom korzystającym z przyznanych uprawnień w ramach ich kompetencji. Ponadto metoda ta pozwoliła na uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy ich działania odbywają się w sposób zgodny z przepisami prawa, sprawny, skuteczny i efektywny, doprowadzając do osiągnięcia wytyczonych zadań.

Pozyskane w ten sposób informacje zostały zaprezentowane i zilustrowane z wykorzystaniem metody statystycznej, która odzwierciedla zebrany w formie liczbowej i procentowej stan zagrożenia przestępczością i wykroczeniami w poszczególnych kategoriach. Pozwoliło to na wydanie obiektywnej i rzetelnej oceny na temat zakończonych i prowadzonych postępowań dyscyplinarno-karnych. Metoda ta pozwoliła również ustalić rodzaj występujących zagrożeń, wykazując ich zmienność, tendencje i zdolność do przekształceń w czasie. Można stwierdzić, iż zastosowane w badaniach metody przyczyniły się do osiągnięcia zamierzonego celu, potwierdzając wysuniętą hipotezę główną, doprowadziły do zaprezentowania stanu faktycznego dotyczącego postępowań dyscyplinarno-karnych.

Oprócz wymienionych metod, wykorzystano metodę syntezy, weryfikacji, funkcjonalną, dokonywania uogólnień, wnioskowania oraz podejście

diagnostyczne i prognostyczne w zakresie realizowanych postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy Policji łamiących i naruszających prawo.

Opracowanie składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym zdefiniowano i określono, czym są: naruszenie dyscypliny służbowej oraz zasad etyki zawodowej. Następnie ukazano rodzaje kar dyscyplinarnych, wskazując organy prowadzące postępowanie i uczestników tego postępowania. Scharakteryzowano również uprawnienia obwinionego oraz przesłanki wyłączające przełożonego i rzecznika dyscyplinarnego od udziału w toczącym się postępowaniu.

W rozdziale drugim opisano metody wszczęcia postępowania dyscyplinarnego z jednoczesnym określeniem przypadków uniemożliwiających jego wszczęcie, czas przewidziany na postępowanie dyscyplinarne, sposób jego przedłużania oraz zawieszania. Oprócz tego przedstawiono czynności podejmowane w celu ustalenia stanu faktycznego, rozstrzygnięcia z tym związane, jak również sposób zakończenia postępowania dyscyplinarnego, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzegania terminów, ujemne i dodatnie strony postępowania dyscyplinarno-karnego oraz znaczenie czynności dowodowych.

W rozdziale trzecim omówiono rodzaje i elementy orzeczeń dyscyplinarnych, wskazując zasady, jakimi należy się kierować podczas wymierzania kar. Oprócz tego pokazano przebieg postępowania odwoławczego oraz wykonanie i zatarcie kar dyscyplinarnych, instancyjność i wznowienie postępowań, a także czynniki zaostrzające i łagodzące wpływające na wymiar kary.

W ostatnim rozdziale książki w oparciu o uzyskany materiał Komendy Głównej Policji z lat 2010–2015 dokonano analizy danych statystycznych w zakresie prowadzonych postępowań dyscyplinarnych. W rozdziale tym przedstawiono i porównano liczbę podejmowanych czynności wyjaśniających, wszczętych zakończonych postępowań dyscyplinarnych i karnych oraz sposób ich zakończenia. Równoległe zaprezentowano podejmowane działania, zmierzające do wyeliminowania źródła nieprawidłowości, jak też wykorzystania wniosków w celu usprawnienia pracy Policji, jednocześnie wskazując środki naprawcze i zaradcze.

Łatwo zauważyć, iż niniejsza publikacja poświęcona jest postępowaniom dyscyplinarno-karnym w świetle uregulowanej procedury, realizowanej przez podmioty i komórki do tego powołane oraz nadzorowane przez przełożonych w stosunku do funkcjonariuszy Policji, dopuszczających się przewinień, wykroczeń, a także przestępstw.

W książce skorzystano z wiedzy Autorów zajmujących się tą problematyką, między innymi: Sebastiana Maja, Mirosława Bednarskiego, Cezarego Kapkowskiego, Henryka Barteckiego, Piotra Józwiaka, Witolda St. Majchrowicza i innych. Ponadto wykorzystano materiały źródłowe, pochodzące przede wszystkim z Biura Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji. Oprócz dokumentów prawnych, sprawozdań, statystyk, publikowanych informacji i literatury specjalistycznej źródło wiedzy stanowiły rozmowy przeprowadzone z doświadczonymi pracownikami wymienionej służby, zajmującymi się prowadzeniem postępowań dyscyplinarnych, a także doświadczenia własne autora będące wynikiem udziału w przedsięwzięciach naukowo-badawczych organizowanych przez różne uczelnie.

Należy mieć świadomość, że przekazywana w ręce Czytelnika pozycja zapewne nie wyczerpuje wszystkich aspektów dotyczących zakresu prowadzonych postępowań dyscyplinarno-karnych wobec funkcjonariuszy Policji, jednak można mieć nadzieję, że może stać się załączkiem i przyczynkiem do podjęcia szerszej dyskusji na ten temat. Ponadto posłuży jako pomoc dydaktyczna, przede wszystkim na kierunkach studiów takich jak bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo wewnętrzne, narodowe, publiczne, prawo, administracja itp.